

ШОЪЛ ТАВЫСЫ

РЕСПУБЛИКАЛЫК
ЯМАГАТ-ПОЛИТИКАЛЫК ГАЗЕТА

ГОЛОС СТЕПИ

РЕСПУБЛИКАНСКАЯ
ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

№ 34 (8670)

24 АВГУСТ

2017 йыл

КИШИ ЮМА

САРЫ ТАМБЫЗ АЙЫ

1931-нши йылдан алып шыгады

ЯРЫС

Баътир болсанъ, ортага шык!..

Оъткен каты куън, Махачкаладинъ Киров районынынъ Сулак авылында 11-нши савлай ногайлар ара эркин куърес бойынша «Шоъл баътирлери» деп аталган регионлар ара аьдетли турнир кызыклы аьде болып озган. Бу ярысларда ерли Дагестаннан, Карашай-Шеркеш, Шешен эм Крым Республикаларыннан, Астрахань областиннен, Ставрополь крайыннан сулыплы миллет куъресининъ 100-ден артык усталары катнастылар. Сонынъ акында хабарды бу номеримиздинъ 3-нши бетинде окыныыз.

ЯНЪЫ ОКУВ ЙЫЛЫНА

Мектеблер капыларын ашпага аьзир

Билимлендирувдинъ муниципаллык тармагынынъ аьрекетининъ бас деген йолларынынъ бириси – ортак билимлендирув организацияларынынъ مکانларын аьлиги талаплавларга келистирув. Сондай шара аьдетинше янъы окув йылына аьзирлик коьрув болады. Бу бир куън мен болатан куллык тувыл, район окытувшылык коллективлерининъ эм администрациясынынъ биргелес ислевининъ сырагысы.

2017-2018-нши окув йылларында район мектеблеринде 213 классларда 3051 окувшы билим алаяк. Ортак билимлендирув организацияларынынъ куллыкшыларынынъ саны – 654, олардын ишинде – 396 окытувшы. 6 мектеблерде – Куьн-батар, Карагас, Ленинал, Бораншы, Калинин эм Уьйсалган авылларында – балалар туьске дейим окыяклар, калган он мектеблерде дерислер туьстен сонъ да юритилеек.

Баъри мектеблерде де токтастырувшы документлер бар: устав, лицензиялар, патшалык аккредитация акында шайытлама, налоговый органда юридический лицоды эсапка салув акында шайытлама, юридический лицолардынъ Биргелес патшалык реестрине язув акында шайытлама.

Баъри мектеблерде де окув планлары беркитилген. Янъы окув планлары бойынша 10-11-нши классларда «Астрономия» сабак киргистилген. ФГОС бойынша озган окув йылында 1-6-ншы классларга китап берилген, быйыл биз 7-нши класска окув китаплер алдык, 2017-нши йыл окув китаплери 8-11-нши классларга берилеек. Аьлиги заманда окув китаплери йоклыгы мектеблерде билинеди.

Яй тыншаов заманларда окыгув коллективлер куьши мен районнынъ билимлендирув учреждениелеринде ремонт ислери уйгынланган, бу ислер баъри мектеблерде де этилинген. Ремонт ислерине «Ногайский район» МР администрациясы бояклар алува акша берген. Аьлиги заманда ремонт ислери битеятыр. Окытувшылар эм техперсонал куллыкшылары мектеб тоьгерегин йыйнайдылар.

К. ОТЕГЕНОВА,
УО начальниги.

СЕССИЯ

Мухтарбий Аджеков – «Ногайский район» МР аькимбасы

Эртеректе билдирилгенлей, оьткен уллы юма куьн «Ногайский район» МР администрациясында район Депутатлар йыйынынынъ ашык сессиясы болып озды. Сессиядынъ куьн йосыгына тек бир соров – «Ногайский район» МР аькимбасын сайлав салынган эди.

Сессияда «Ногайский район» МР депутатлары, район аькимбасынынъ ис орынына беркитилген кандидатлар Мухтарбий Аджеков эм Султан Картакаев, авыл аькимбасла-

ры, район организация эм учреждениелер етекшилер, шакрылган конаклар, ямагат эм ерли СМИ ваькиллери ортакшылык эттилер.

Кутлаймыз!

Баалы Мухтарбий Кошманбетович!

Сизди «Ногайский район» МР аькимбасы этилип сайланувынъыз эм алдыдагы 5 йылга район башысы этилип беркитлудуьвинъыз бен кутлайман.

Сизинъ шынты профессионалыгынъыз, билиминъиз, талапыгынъыз Сизге тек Ногай районы уьшин де тувыл, соны ман бирге бизим сырт регионымыз, сав республика уьшин хайырлы кепте куллык этпеге, онынъ социал-экономикалык потенциалын пайдалы кулланмага, миллетлер ара эм дин конфессиялары ара паракхатлыкты саклавга, халк яшавынынъ сапатын арттырувга багысланагына шекленмеймен. Оьзинъизге этилинген йогары сенимге таянып, Сиз, Мухтарбий Кошманбетович эм районынъыздынъ Депутатлар йыйыны тил бирликте районынъыздынъ оьрленуьвине, онынъ инвестиционлык коьрнеклигин арттырувга, оьз ердеслеринъиздинъ социаллык сораваьларын уьстинликли шешерсиз деп сенемен.

Сизге эм район яшавшыларына ден савлыкты, янъы ис етимислерди, тынышлыкты йорайман!

А. Зимин,

«Тарумовский район» МР аькимбасы.

Оьрметли Мухтарбий Кошманбетович!

Сизди янъы ис дереженъыз – тувган Ногай районымыздынъ басшысы болып куллык этип баслаганынъыз бан кутлаймыз. Бу ис орынга сайланувынъыз ол бас деп Сизинъ оьз халкынъыз, суьйикли районынъыз уьшин этип турган кыйынынъызга йогары белги беруьв болады. Сизинъ бай ис эм яшав сулыбынъыз, каьмбиллигинъыз, аьдиллигинъыз эндиги район етекшиси орынында Сизди эм халкымызды уьйкен уьстинликлерге онъласын! Буьгуьн Сизинъ эм янъы сайланган район депутатлары алдында янъы кенъ аьрекет майданы ашылып туры. Сизинъ сый-абырайынъыз, предпринимательлик талабынъыз, аьдемлер мен тил бирлик тавып болувынъыз влаьсти, ямагатты эм бизнести бирлестирсин! Сизге ис планларынъыздынъ толганын, узак яшав оьмирди, таьвесилмес кайратты, наьсипти эм уьстинликлерди йораймыз.

«Шоъл тавысы» республикалык газетасынынъ коллективи.

Сыйлы Мухтарбий Кошманбетович!

Сизди Ногай районынынъ етекшиси болып сайланувынъыз бан кутлайман. Сиз районымыздынъ тарихинде яс деген, билимди эм бажсарымлы аькимбасларынынъ бириси боласыз. Сиз аьли де бу ис орынынъызга келмей турып, тувган районынъыз уьшин Дагестанда айтылган мал союв, тери асыллава цехлерин ашувынъыз, халкынъыз уьшин «Ногай Эл» радиостанциясын уйгынлавынъыз, саваплык ислеринъиз бен ердеслеримиз алдында сый казангансыз.

Сизинъ янъы ис орынынъыз бек яваплы, ол тек шоьлдеги халкымыз уьшин тувыл, сав дуньяга шашырап яшайтаган ногайлар уьшин маьнели, неге десе Ногай районынынъ аякка турувы, онынъ оьрленуьви мен миллетимиздинъ де келеектегиси байланыслы. Буьгуьнлерде халкымыздынъ социал-экономикалык сораваьлары ман бирге онынъ тили, маданияты, аьдетлерининъ сакланувы акында уьйкен маьселелер де шешилуьвди куьмедилер. Сизге сондай кыйынлы заманда районды басшыламага туьсти эм Сиз оьз борышынъызды алал кепте толтырарсыз деп сенемиз.

Сизге элге керекли куллыгынъызда уьйкен ис уьстинликлерди, илгери оьрленуьвди, берк ден савлыкты, аьелинъизге наьсипти, баъри ийги планларынъыздынъ эм мыратларынъыздынъ толганын йорайман!

Б. Кулунчакова,

Дагестан халк язувшысы, С.Стальский атындагы республикалык адабият эм саният бойынша ДР патшалык баргыларынынъ лауреаты.

Биз, Ногай районынынъ чернобыльшилер, бизим «Ногайский район» МР йыйынынынъ депутатлары оьз халкынынъ яшав сораваьларын шешуьвди оьз колларына алганына бек куьезленемиз, оьктемсиймиз.

Янъыларда оьткен сессияда депутатларымыз тил бирлигин коьрсетип, туьз ниетлери мен бир ойга келип, халкымызга белгили, абырайлы-сыйлы авылдасымыз Мухтарбий Кошманбетович Аджековты районымыздынъ аькимбасы этип сайладылар. Кыйынынъыз акка кайтсын, бизим сыйлы депутатларымыз!

Оьрметли Мухтарбий Кошманбетович, сизге яхшы йол, ден савлык, уьйкен куват сагынамыз! Атайлар айтканлай, олтырганда орын алгайсынъ, турганда йол алгайсынъ. Баска районлар аькимбасларынынъ сырасында халктынъ, районнынъ маьселелерин шешуьвде, республикалык ислеринде катнасуьва бириншилердинъ бириншиси болгайсынъ.

Сиз, сыйлы Мухтарбий Кошманбетович, халк пан ашык болсанъыз, халкымыз уьшин деп канынъызды-янынъызды аямасанъыз, йолынъыз болар, туьз ниетли ислеринъиз яшавга шыгар. Ногайдынъ данъклы тарихининъ бетлеринде бир де тапталмас, оьлен-от баспас терен ызынъыз калар!

Р. Кунтувганов,

Савлайроссиялык Чернобыльшилер союзынынъ Ногай район боьлигининъ председатели.

РОССИЯ ПАТШАЛЫК
БАЙРАГЫНЫНЪ КУЪНИ БЕЛГИЛЕНДИ

Элимиздинъ тарихинде белгили

Россия Федерациясынынъ патшалык байрагы: ак, коьк эм кызыл туьсли. Ол, байрак, эки баслы карагус кепли герб пен бирге элдинъ официаллы белгилери болып саналады.

Россия Федерациясынынъ байрагынынъ куъни яздынъ ызгы айы – 22-нши августта байрамшыланады. Бу куън тыншаюв куъни тувыл. Байрам Россия Президентининъ 1994-нши йылдынъ 20-ншы августындагы 1714 номерли «Россия Федерациясынынъ Патшалык байрагынынъ куъни акында» деген Указы ман беркитилген.

РФ байрагынынъ куънине багысланган шатлыкларда элдинъ баьри граждандары да катнастылар.

Россия байрагы озъ тарихин 1693-нши йылдан патша Биринши Петрдынъ заманыннан баслаган. Уллы Петр озининъ яхта-сында уьш туьсли байракты коьтерген эм баьри савда кемелерине соны салмага буйырган. 1896-ншы йылда, патша II Николай такка олтыраактынъ алдында, бу байракка Россиядынъ патшалык байрагы деген белги берилген.

Россия байрагынынъ куъни болса, озъ тарихин 1991-нши йылдынъ 22-нши августыннан баслаган. Сол куън Москвада август путчы деп айтылган куънлерде кызыл совет байрагы орынына Ак уй деп айтылган мекан

уьстинде (РСФСР оькиметининъ меканы) уьш туьсли россия байрагын коьтергенлер. Сол ок куън РСФСР Оьр Советининъ токтасы ман РСФСР штандарты акында токтас кабыл этилинген.

Россия патшалык байрагынынъ куънине багысланган шатлыклы шараларды калалар эм авыллардынъ орталык майданларында эм орамларында уйгыналап озгарадылар. Соьйтип оьйти бийылгы байрам шаралары да. Москвада, Махачкалада концертлер, патриотлык амалламалар, йыр эм биов ансамбльлерининъ коьрсетуьвлери болып озганлар.

Аьлиги заманда баьри де патшалык учреждениелер фасадларында уьш туьсли Россия байрагы елпилдейди. Россия байрагы солай ок кайбир документлерди де безеклендиреди, Сый грамоталар, Дипломлар, савгалар документлеринде де сыйлы ерде орынласады. Элимиздинъ бас белгиси патшалык оьлшеминде оьткерилетаган чиновниклер йолыгысларында, спорт ярысларында, конференцияларда да кулланылады. Байраксыз политикалык шаралар, митинглер, юрислер, курултайлар да оьткерилмейди.

РЕСПУБЛИКА БОЙЫНША

Ата-аналарга коьмек

Дагестан Республикасында биринши кере мектебке бараяткан саьбийлердинъ аналарына материаллык яктан коьмек этилинеек.

Янъы окув йылы басланувга бираз заман калды, тезден юзлеген балалар мектеблер капыларын ашаклар. Ата-аналарга болса, балаларды мектебке аьзирлемеге керек – кийим, окув китплер, алатлар. Аьлиги заманда олар патшалыктынъ коьмегине сенмеге боладылар. 2012-нши йыл 8-нши августта алынган 265-нши номерли «Дагестан Республикасынынъ еринде яшайтаган коьп балалы, осал яшайта-

ган аьеллерден биринши класска бараяк балаларга бир кере берилетаган тоьлевди беркитуьв акында» ДР Оькиметининъ карарына коьре, 2012-нши йылдынъ 1-нши июлиннен алып коьп балалы, осал аьеллер саьбийлерине бир балага 2000 маьнет акша берилеек.

Биринши кере мектебке бараяткан балага тоьлев берилмейди, эгер ол толы патшалык аьжетсизленуьвинде болса, эгер саьбийди саклаган аьелге закон бойынша акша тоьленетаган болса.

Керекли документлердинъ акында билмеге суьйсенъиз, УСЗН боьлигине бармага бола-сыз.

РЕШЕНИЕ

9-ой ОЧЕРЕДНОЙ СЕССИИ СОБРАНИЯ ДЕПУТАТОВ МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА
«НОГАЙСКИЙ РАЙОН» РЕСПУБЛИКИ ДАГЕСТАН 6-го СОЗЫВА
18 августа 2017г. № 38

Об избрании Главы МР «Ногайский район» РД

В соответствии с п.1 ч.2 ст.36 Федеральным законом от 06.10.2003 г. № 131-ФЗ «Об общих принципах организации местного самоуправления в Российской Федерации», абзацем 1 части 1 статьи 5 Закона Республики Дагестан «О некоторых вопросах организации местного самоуправления в Республике Дагестан», частью 2 статьи 28 Устава МР «Ногайский район» РД, Решением Собрании депу-

татов МР «Ногайский район» от 24 марта 2017г. № 8 «Об утверждении Положения о порядке проведения конкурса по отбору кандидатур на должность главы муниципального района «Ногайский район» Республики Дагестан», Собрание депутатов муниципального района «Ногайский район» Республики Дагестан РЕШИЛО:

1. Избрать Главой муниципального района «Ногайский

район» сроком на пять лет **Аджекова Мухтарбия Кошманбетовича.**

2. Настоящее решение вступает в силу со дня его принятия.

3. Опубликовать (обнародовать) настоящее решение на страницах общественно-политической газеты «Голос степи» и на официальном сайте администрации МО «Ногайский район».

Председатель Собрании депутатов МР «Ногайский район» **Р.Насыров.**

СЕССИЯ

Мухтарбий Аджеков – «Ногайский район» МР аькимбасы

(Басы 1-нши бетте).

Анвар Халиловтынъ айтувы ман, бийыл июль айдынъ 24-нде «Ногайский район» МР Депутатлар йыйынынынъ 8-нши сессиясынынъ карары бойынша «Ногайский район» МР аькимбасын сайлавларга кандидатураларды айырув акында конкурс билдирилген эди (билдируьв «Шоьл тавысы» газетасында баспаланган). «Бу йол сайлавларга тек 2 аьдемнен: Султан Картакаев пен Мухтарбий Аджековтан аьризелер туьскен. Конкурс комиссиясы бир тавыстан бу эки аьдемнинъ де кандидатураларын буьгуьнг сайлавларга йибермеге деп токтасты», – деди А.Халилов.

Муннан сонъ созди алдынгы конкурс комиссия председатели, аьлигидинъ члени Рашид Отарбаев алды. Ол йыйылган депутатларды «Ногайский район» МР аькимбасынынъ куллыгын юритуьвши Мухтарбий Аджековтынъ кандидатурасы уьшин тавысларын бермеге шаькырды.

Район Депутатлар йыйынынынъ председатели Р.Насыров район депутатларына тавыславды ашык яде ясыртын кебинде оьткермеге маслагат этти. Алдынгы йылларда аьр заман да ясыртын кебинде озгарылаган мундай дережели сайлав бу йол ашык кебинде оьткерилди. «Ногайский район» МР аькимбасы уьшин йыйылган депутатлар йорык зал ишинде кол коьтеруьви мен тавысладылар. Сондай сайлавдынъ сырагысында залда олтырган 22 депутаттан 21-и «Ногайский район» МР аькимбасынынъ куллыгын юритуьвши Мухтарбий Аджеков уьшин тавысларын бердилер. Соьйтип М.Аджеков келеткан 5 йыл ис болжалына Ногай районынынъ аькимбасы этилинип сайланды.

Район депутатлар етекшиси Руслан Насыров Мухтарбий Аджековты баьри депутатлар атыннан кутлады, яваплы исинде уьстинликлер йорады эм район Депутатлар йыйыны ягыннан ога дайым да керекли демевлик этилинеегине сендирди.

Сайлавлардан сонъ шыгып соьйлевлер басланды. Биринши больш трибунага Мухтарбий Аджеков шыкты. Ол озъ ягыннан район депутатларына ога эткен йогары сеними уьшин разылык билдирди. Ногай районынынъ маьселелерин шешуьв уьшин баьри куьшин, билимин, ис сулыбын аямаягын билдирди. «Маьселелер бек коьп, – деди М.Аджеков. – Коьп болса да шешермиз».

Оннан сонъ озъ ойы ман бу сайлавлардынъ комиссия председатели Анвар Халилов боьлишти. «Мен буьгуьн «Ногайский район» МР аькимбасы сайланганына бек суьйинемен. Мухтарбий Аджеков Дагестанда аьруьв белгиле аьдем. Боьтен де предпринимательлер арасында. Республикалык власть органлары Ногай районынынъ власть органлары ман биргелесип куллык этпеге дайым да аьзир», – деди ол.

Янъы сайланган район аькимбасын «Ногай Эл» ФНК Оьр Советининъ председатели Казмагомед Янбулатов кутлады. Ол буьгуьн район депутатлары бек маьнели карар алганын айтты. Бу йолгы депутатлардынъ коьбиси яслар экенин эм оларга ясуьйкен йолдаслары коьмек этпеге керегин белгиледи. К.Янбулатов Казахстан элинде Актау каласында Каспий бойындагы элдердинъ фестивали оьткерилетаганын билдирди. Сонда, деди ол, Россиядынъ сыйын ногай патшалык драма театры якляк, ол халкымыз уьшин уьйкен куьез.

Мухтарбий Аджековты Дагестан Республикасынынъ Халк Йыйынынынъ депутаты Мурзадин Аvezов кутлады. Ол шилле заманы кетип, ава иссилиги тайганын эм соны ман бирге районымызда политикалык тиресуьвлер иссилиги де тайып турганын айырым белгиледи. «Сизге, Мухтарбий Кошманбетович, район аьруьв кебинде колыныызга туьспеди. Ама биз биргелесип, баьри маьселелерди де шешермиз деп сенемен. Буьгуьн бизге бу ягыннан бек яваплы болмага керек. Сайлавшылар, сав районымыз алдында», – деди

М.Аvezов.

Оьзининъ алдынгы студент тенъин кутламага деп Москвадан Мурат Заргишиев те келген эди. Ол район депутатларынынъ буьгуьнг сайлавы бек дуьрыс эм етимисли экенин белгиледи. М.Заргишиев М.Аджековты аьли де студент йылларыннан алып таныйтаганын билдирди. «Ал эндиги район халкына, активине, депутатларга таянып, коьп ийги планларды яшавга шыгармага болаак заман келди. Коьп сораьлар шешилеегине сенемен. Болса да бир аьдем ол кайдай аьдем болганына да карамастан, баьри маьселелерди де шешип болмайды. Район йыйынынынъ депутатларына, председатели Руслан Насыровка уьйкен куватты, кайратлы куллык этуьвди йорайман. Биз баьримиз де бирге Ногай районымыз республикада, Сырт Кавказда ийги районлардынъ бириси болсын деп шалыспага керекпиз. Сонынъ уьшин районда керекли потенциал бар. Соны ман бирге мен республика етекшилери Мухтарбий Кошманбетовичтинъ кандидатурасын колтыклаганына бек суьйинемен. Бизде аьли тил, маданият, баска коьп маьселелеримиз бар. Бизди ерди кулланув, коьшимли малшылык ерлерининъ сораьлары да наवासызландырады. Сондай маьнели сораьлар шешилмесе, биз тилден, маданиятымыздан айырылмага боламыз», – деди М.Заргишиев.

Сессияда янъы сайланган район аькимбасына ДР Сырт территориаллык округы бойынша ДР Аькимбасынынъ толы ыхтыярлы ваькили Владимир Деревянко кутлав адресин шатлыклы аьлде тапшырды.

М.Аджековты солай ок район Ямагат советининъ председатели Эльмурза Саитов, район депутатларынынъ энъ де элсиси Равиль Календеров, «село Кунбатар» администрациясынынъ аькимбасы Алимурза Бариев, сол ок авыл депутаты Рустам Адильгереев, район УСЗН начальниги Аскер Аvezов кутладылар.

М. ХАНОВ.

ЯРАТУВШЫЛЫК ДУНЫЯСЫНДА

Кызыклы йолыгыс

Белгили Астрахань язувшысы Юрий Щербаков бек уйкен эм маънели куллык пан каърлейди. Ол аьлиги заманда аз йолыгатаган, Россиядынъ эм ювыктагы шет эллерининъ коьп миллетли шаирлерининъ ятлавларын орыс тилине коьширетаган аьдемлердинъ бириси болады. Щербаков та бизим – Россия халклары бойынша Ассамблеясы каърлейтаган ис уьстинде куллык этип келеди. Айтпага, Ассамблея туьрли миллетлерди бир-бирине ювыкластырувда, ортак россиялык маданиятын байытувда эм таралтувда оз косымын этип келеди. Юрий Щербаков та Савлайроссиялык маданиятына салдарлы уьлисин косып келеди.

Мен Юрий Щербаков пан Астрахань каласында таныстым. Ол область администрациясында ямагат алдында йолыгыста ногай шаирлерининъ ятлавларын окумага керек эди. Ногай тилинен баска болып, Юрий тагы да 18 тиллериннен ятлавларды орыс тилине коьширеди эм баспалайды. Оннан сонъ биз Юрий Щербаков пан «Шоьллик кардашлыгы» деген китаптинъ презентациясында ортакшылык эттик, эм мага сосы шара бек ярады. Бизим Ассамблеямыз Юрий Щербаковка «Созьге эм Аталыкка алаллыгы уьшин» деген сыйлы савгады тапшырганда да ортакшылык этти.

Мине меним колымда Москва каласында баспаланган эм ондагы ятлавларды орыс тилине коьширген Юрий Щербаковтынъ «Аталык болса, бирев!» деген янъы китаби. Ога казах, молдаван, туркпен, таджик, озьбек тиллери мен бирге россия ерининъ

туьрли регионлардагы шаирлерининъ де ятлавлары киргистилгенлер. Онынъ ишине йырмадан артык авторларынынъ шыгармалары орын тапканлар.

Мен Юрий Щербаковка ногай шаирлерининъ шыгармаларын неге коьширесинъ деген соравымды бердим.

– Мен шоьлде тувганман. Яслыгым да онда озьткен. Шоьлликти бек суьемен. Казах эм туркпен шаирлердинъ язганларын коьширемен. Казах тили ногай тилине бек ювык. Оны мен Анварбек Култаевтинъ ятлавларын окыганлай ок сездим. Сол шаирди мен ийги таныйман эм онынъ коьп шыгармаларын коьширгенмен. Тек янъыларда мен онынъ мага бек яраган эм йигит ногай увылы Алимхан Асанов акында «Алимхан» деген поэмасын бек яратып коьширдим. Автор озьси де коьширгенимди яраткан. Аьли мен тагы да Бийке Кулунчаковадынъ эм Анварбек Култаевтинъ ятлавлары уьстинде куллык этемен. Коьширемен эм эбим болса, янъы китап этип шыгараман. Юрий Щербаков Сырт Кавказ шаирлерининъ коьплеген ятлавларын эм поэмаларын коьширген эм аьли де коьширип келеди. Онынъ эндиден армаган да коьширув уьстинде куллык этпеге мырады бар. А биз болсак, озь ягымыздан сосы белгили шаирге эм коьширувшыге берк ден савлык эм яратувшылык исинде тагы да йогары бийикликлерди сагынмага суьемиз.

С. СМЕРНОВ,

Россиядынъ халклары бойынша Ассамблея советининъ председатели.

Суьврете: Ю. Щербаков.

«КАСПИЙ - 2017»

Яслар курултайы

22-нши августында Махачкала каласында Каспий ягасында Халклар ара яслар саммити йол алды. Мине айдан артык бу уйкен шарага регистрация этилинип туры. Яслар ямагат эм студент биригуьвлерининъ етекшилері бу курултайда катнасув уьшин аьризелер бергенлер.

Яслар уьшин этилинип турган шарадынъ бас борышы – яслар биригуьвлер, ямагат организация-

лар етекшилері арасында базласувды коьтеруьв, яслар ман ислевди янъыртув.

Шарада катнасувга Россия Федерациясынынъ 40 ерлериннен 1173 аьризе туьскен, солай ок шарада Иран, Азербайджан, Туркменистан эм Казахстаннан делегациялар катнастылар.

Яслар комитетининъ пресс-службасы.

АЪДЕТЛИ ТУРНИР

Шоьл баьтирлері ярыстылар

Бу йылдынъ 20-ншы август айында Махачкаладынъ Киров районыннъ Сулак авылында 11-нши савлай ногайлар ара эркин куьрес бойынша «Шоьл баьтирлері» турнири озьтти. «Шоьл баьтирлері» ярысын Дагестан биринши кере озгармайды. 2014-нши йыл спорттынъ эркин куьрес кебин суьювшилердинъ ярысы Ногай районнынъ Терекли-Мектеб авылында озьткен эди. Баска болып ярыс туьрли йылларда Астрахань областинде, Шешен, Карашай-Шеркеш, Крым республикаларында, Ставрополь крайында озгарылган.

Бу йол да турнирде Россиядынъ туьрли регионларыннан келген 120 ногай спортсменлері ортакшылык эттилер. Олар Ставрополь крайыннан, Астрахань областиннен, Дагестаннан, Карашай-Шеркеш, Шешен эм Крым Республикаларынан эдилер.

– Эркин куьрес бойынша яслар арасында ярыс ногайлар яшайтаган регионлар ара дослык байланысты беркитуьв, озьсип келеятырган несилди патриотлык ягыннан тербиялав, яслар арасында эркин куьрести яйылдырув эм белгили этуьв мырадта озькерилди, – дейди Дагестаннынъ ямагат палатасынынъ агзасы, проекттинъ етекшиси Бекмурза Кудайбердиев. Дагестаннынъ

ногай ямагаты ярыстынъ уйгынлавышысы эди. Баска болып турнир Ногай районнынъ, Махачкала администрациясынынъ, Сулак авыл администрациясынынъ эм 3-нши номерли олимпийский резерви бойынша спорт мектебининъ демевлиги аркалы озьтти.

Ярыс эргенги 10 сабатте басланды. Баслап ярыстынъ шатлыклы ашылувы озьтти. Туьстен сонъ ярты финаллык эм финаллык ярыслары озьтилер.

Солардынъ тамамы бойынша ярыстынъ сулыплы енъувшылері белгилендилер. Ортак команда эсабында Дагестаннан команда ийги деп саналды. Экинши орынга Карашай-Шеркеш Республикасынан баьтирлері, 3-нши орынга Ставрополь крайыннан яслар тийисли

этидилер.

Юсуп Батырмурзаев (125 кг, Дагестаннан), Арсланбек Уракчиев (86 кг, Карашай-Шеркеш Республикасы), Хасан Зитляжев (74 кг, Карашай-Шеркеш Республикасы), Эльдар Сагиндигов (70 кг, Дагестан), Асадулла Аджимурзаев (65 кг, Дагестан), Билял Карасов (61 кг, Карашай-Шеркеш Республикасы), Динислам Найманов (57 кг, Карашай-Шеркеш Республикасы), Магомед Сагиндигов (50 кг, Дагестан) енъувшы болып шыктылар.

Енъувшылерге Сый грамоталары, медальлері, баалы савгалары тапшырылдылар.

Э. КОЖАЕВА,

«Шоьл тавысы» республикалык газетасынынъ бас редакторы.

Суьврете: шарадан коьринис.

Халкты ойын бирлестирди

Бу йылдынъ 19-ншы август айында Дагестан Республикасынынъ Ногай районында футбол турнири уйгынланып озьтти. Шуваклы куьн Ногай районнынъ конаксуьер халкы озь берекетли, онъайлы еринде Россиядынъ туьрли регионларында яшайтаган ногайлардан туьзилген командаларын хош алдылар. Терекли-Мектебинъ орталык стадионында 7-8 футбол командалар, айтпага, олар Шелков районнынъ Сары-Сув, Киров районнынъ Сулак, Нефтекум районнынъ Тукуй-Мектеб, Карашай-Шеркеш Республикасынынъ Икон-Халк авылларыннан, Терекли-Мектебтен йийылыс командалары ярыста ортакшылык эттилер. Ойын уйгынлавышылары Терекли-Мектеб авылынынъ яслары боладылар. Ойыннынъ официаллык спонсорлары КФХ «Бозторгай», айтпага, «Арсенал», «Строймаркет», «Сакура», «Азалия», «Поиск», «Гранд» эм сондай баска туькенлері эдилер. Турнир Алимхан эм Тоьлеген Шабановлардынъ, Бекмурза Беляевтинъ, Енали Садьковтынъ, Алыпкаш Саликовтынъ, Багавдин эм Барадин Башантавовлардынъ, Заур

эм Залимхан Кокоевлердинъ, Алимбек эм Залимхан Арслановлардынъ, Килимбек эм Кумарбек Савкатовлардынъ, Хайрутдин эм Джамалутдин Лукмановлардынъ, Афанасий Харьковтынъ, Нурумбек Нурлубаевтинъ, Махач Аджигайткановтынъ, Кайтар Акманбетовтынъ, Борис Бакиевтинъ, Рафик Бекбулатовтынъ, Ворошилинбек Оразалиевтинъ, Мурат Елакаевтинъ, Алавдин Суьондиговтынъ, Темирбек эм Толевбий Дильманбетовлардынъ, Заурбек Ярикбаевтинъ, Виктор Тимченкодынъ, Джамалутдин Аблезовтынъ, Зекерья Терекбаевтинъ, Эльмурад Муллаевтинъ, Камиль Мунгайтпасовтынъ, Расиль Валиевтинъ, Рашид Койбаковтынъ, Муслим Исакаевтинъ, Мурад Аджаевтинъ, Джамай Айтугановтынъ эстелигине багысланып, «Терекли-Мектеб» эстелик кубогы деп аталып уйгынланып озьтти. Турнирдинъ ашылувына багысланган шарасын Д.Оразбаев юритти. Турнирдинъ шатлыклы ашылувында спорттынъ ветеранлары С.Муллаев, А.Кокоев, А.Курманбаев, А.Башантавов, «село Терекли -Мектеб» СП МО аькимбасы З.Аджибайрамов турнирдинъ

уйгынлав комитетининъ председатели Э.Елакаев, турнир уйгынлавышысы А.Култаев турнир дуньядан тайган футбол суьювшилердинъ эстелигине багысланганын, келген конак командаларына хошлав созьлерин айттылар, ойын катнасувшыларга кызыклы ойынды, йогары уьстинликлерди йорадылар. Авыл аькимбасы З.Аджибайрамов футбол ветеранларына, сыйлы ердеслеримизге Сый грамоталарын тапшырды. Район имамы Р.Атангуловтынъ Куранан сура окувы ман, дува этуьви мен футбол ойыны басланды. Кызыклы ойыннынъ катнасувшылары бир ок куьн Терекли-Мектебте эм Нариман авылында кызыклы ойнадылар. Ойнавышылар эки кесекке боьлинип 4 командалан эки авылында кубок енъувшысы болмага ярыстылар. Нариман авылында ойнаган командалар арасында Тукуй-Мектеб авылыннан келген команда 1-нши орынга, районнынъ йийылыс командасы 2-нши орынга тийисли болды. Терекли-Мектеб авылында озьткен районнынъ негизли командасы 1-нши орынга, Икон-Халк авылыннан келген команда 2-нши орынга тийисли этилди. Турнирдинъ ийги ойнавышылары деп А.Дильманбетов, футбол бойынша ветераны А.Башантавов белгиленип, Сый грамоталарына тийисли болдылар. Соьйтип ярыс йогары коьнылде озьтти.

Футбол турнири тагы да бир Россияда яшайтаган ногайларынынъ арасында дослык, бирлик коьпирин салды. Биз бир халкпыз, тамырымыз бир деген патриотлык сезимлерди аьр бир ойын катнасувшыда, ойынга деп йийылган аьдемлердинъ юрек туьбинде беркитти.

Г. НУРДИНОВА.

Суьврете: шарадан коьринис.

ОКЫТУВШЫ

Иси мен халкына алал

Янғыларда мага Нариман авылынынъ яшавшысы Назира Кельдимурат кызы Абдулхамитова ман хабарласпага туьсти. Назира Кельдимурат кызы халкын яны ман суьйгенлердинъ, ногай тилин таралтув, саклав, оьрлендируув бойынша коьп куллык этип келгенлердинъ бири-си болады. Ол асылы ман Ногай районынынъ Терекли-Мектеб авылында. Ол согыс катнасувшысы Кельдимурат эм Салиметтинъ 9 балалы татым аьелинде тувган. А.Ш.Джанибеков атындагы мектебинде билим алган. Ана тил эм адабиятыннан окытувшысы Оьлмес Кусеповна Толубаева яс кыздынъ юрегинде тувган тилине суьйимин тувдырды, эм кыз халк патриоты Бальбек Кельдасовтынъ маслагаты ман Карашай-Шеркеш педагогикалык институтынъ филологиялык боьлигине туьседди. 1976-ншы йыл окытувшы кесписин байырлап, Нариман авыл орта мектебинде орыс тил эм адабияты бойынша окытувшы болып аьрекет этеди. Сол йыл ол ногай ясы Суьнбек пен яшавын байлайды.

Мектебте аьрекет эткенде «Халк яратувшылыгын суьювши-лери» кружогын да юртеди. Музейге деп бай материалларын йыйнайды, бесик, бокша, каптал, бурынгы кыскакылылардынъ куьмис ярасыклавлары эм сондай баска затлар. Тек 10 йылдан сонъ Назира Кельдимурат кызына ногай тил эм адабияты бойынша дерисин окытпага, авыл китапханасында аьрекет этпеге амал тувады. Ол туьрли язувшыларга, байрамларга багысланган кешликлер озгарады, оларга сценарийлер язады. 1990-ншы йыл ол коьп талаплы аьдемлер мен, айтпага, М.Авезов, М.Кожаев, Л.Уразаева, С.Майлыбаева ман байлансы тутып келеди. Олар да керек ерде озь ярамы, маслагаты ман боьлисин келгенлер.

1990-ншы йылда халк бактысын шеккен Б.Кельдасовтынъ маслагаты ман окытувшы кыскакылы Терекли-Мектебте аьрекет

эткен педучилищеде куллык этеди. Онда Назира Кельдимурат кызы ана тилиннен бай иштелиги болган кабинетин ярастырады. Педучилищеде аьрекет эткен йыллар сол заманда район аькимбасы А.Аджиевтинъ (яткан ери ярлык болсын) маслагаты ман Махачкаладагы Тахо-Годи атындагы институтынъ илми куллыкшысы болмага амал тувады. Кулланувга керек программа китапларин туьзеди. Сол йылларда районда кешки окув мектеблери ашылып баслайдылар. 1993-нши йыл окытувшылардынъ билимин арттырув бойынша институтында ногай тил кафедрасында аьрекет этеди. Ногай, Кизляр, Тарумовка районларын-да ногай тили кайтип окылувын тергеген, окытувшыларга ногай тилиннен курсларын уьш йыл бойы озгарып келген. Боьтен де Назира Кельдимурат кызынынъ эсинде белгили зейинли суьврети-шимиз С.Батыровтынъ, Дагестан-нынъ ат казанган маданият аьрекет-шиси А.Кумратовадынъ, халк патриоты Р.Шугаиповтынъ йыйналып халкынынъ маьселелери уьстинде соьйлеви, онынъ келе-ектегиси уьшин яны авырувы, С.Батыровтынъ балалар уьшин букварь шыгарайык, мен суьврети-лерин ясайым, сен астына ногай-ша яз дегени, тап бугуьнгиндей эсинде, ама олардынъ сол мырады яшавга шыкпады.

Бугуьнги ана тилимиздинъ авыр аьли аьр кайсымызды да тынышсызландырады. Эм сол маьселе бойынша ана тилимизге балалардынъ эсин кайтип кара-тув, ога суьйимин кайтип оьсти-руув керек деген соравамды да ана тили бойынша специалисти Назира Кельдимурат кызына бер-мей калмадым.

— Ана тилин балага суьйди-руув уьшин ногай тилинде кыска ятлавларын, доьртликлерин уй-ретпеге шалысынъыз, конак кел-се, ортага шыгарып айттыртпага боласыз, ол зат баладынъ эсин-де коьпке сакланады.Бугуьнлер-де аьр кайсымыздынъ колымыз-

да телефон бар, сол телефон-нынъ, орамнынъ, уйдинъ, маши-надынъ номери сан атка битеди, соларды ногайша айтканын тала-планъыз. Балаларымыз коьбисин-ше мультфильм алдында заман-ларын йибередилер, мультфиль-млер ногай тилине коьширилсе экен. Сол заманда ана тилинде енйил соьйлер эдилер.

Ногай халк театры коьп йыл-лар бойы ногай тилинде онлаган спектакльлерин салган. Сол туьр-ли темаларга багысланган спек-такльлер толы кебинде интернет-ке салынса, туьрли ерлерде яша-ган ногайга озь тилинде спек-такльлерди аьели мен уйинде карамага амал болак эди. Сол соравым ман мен ногай халк теа-трынынъ етекшиси Б.Джумакаев пен де соьйледим. Ол — халкы-мыздынъ уйкен патриоты, ол салган театр коьрсетуьвлерин халк суьйип карайды, каравшы-ларынынъ саны да оьседди. Интер-нетте де ол озь каравшыларынынъ эсин каратаягына соьз йок. Бугуьнлерде мен Сургут каласында балаларым ман, уныкларым ман тураман. Сол алыс якларда да озь халкынынъ бактысы, онынъ тили уьшин яны авырытаган аьдемлер бар экени сезиледи. Сургут кала-сында ногай яслар соьз соьз аьре-кет этип баслаганы коьп болмай-ды. Оны патриот ногай ясымыз Р.Нуралиев басшылап баслады. Сургут каласынынъ тоьгерегинде орынласкан коьп ногайлар яша-ган Федоровка авылында Ногай амагаты туьзилген. Онда яшаган талаплы балаларымыздынъ, ясла-рымыздынъ оьнерлери аркалы халклар ара оьткен байрамларда сырт яшавшыларын ногай хал-кымыздынъ бай маданияты ман таныстырып келедилер. Оьз бил-генимиз бен, маслагатымыз бан биз де боьлисин келемиз.Сырт якларга кеткен ясларымыздынъ тек акша табув ман каьрлеп кал-май, алыста да озь маданиятын, тилин саклавда, оьрлендируув-де шетте турмай, катнасувы биз-ди суьйиндирмей де болмайды, — дейди Назира Кельдимурат кызы яслардынъ сондай уьстинликле-рине суьйинип.

Назира эм Суьнбек Абдулхамитовлардынъ курган татым аь-линде Даурбек, Абдулхаир, Нур-лыхан тербияландылар. Уьш аьвлети де йогары билим алып, бугуьнлерде озь ислери бойын-ша каьрлейдилер. Нурлыхан кызы анасынынъ йолын кувып окытув-шы кесписин сайлады. 9 уныкла-ры онынъ тоьгерегинде айланып, куьзетин арттырадылар.

Олардынъ аьр кайсысына бала шагыннан алып Назира Кельди-мурат кызы озь ана тилин билме-ге, сыйламага, халкынынъ шын-ты патриоты болганын синьди-рип, уйретип келеди.

Г. НУРДИНОВА.

Суьврете: Назира Абдулхамитова (Койлакаева) уныгы Юсуф пан.

ХАБАРЛАСУВ

Танылмаган Дагестан

Макс Листовтынъ видеосына бизим республикамызда маьне бермеген аьдемлер йок болса ярайды. Ол озьининъ Дагестан акында кишкей кинофильмин Интернетке салган, коьплеген аьдемлер оны карап, озь ойларын айтпай болмайдылар. Солардынъ ишинде республикамыздынъ Аькимбасы Рамазан Абдулатипов та бар. Биз Макс пан ювык таныспага суьйдик эм ога бир неше соравларга явап беринъиз деп тиледик.

— Макс, сен бизге озьин-нинъ акында хабарласанъ ийги болар эди, не зат пан каьрлей-синъ, сенинъ видеофильминъ сондай коьп каравшылар йый-нар деп ойлаган эдинъ ме?

— Мен озьимнинъ акым-да: «Баьринъизге де аманшы-лык, сизи мен Макс Листов» деп айтаман. Мен бир соьз бен айтканда, лайфстайлер. Анъ-латып айтканда, мен фотограф эм видеограф, мен 19 ясымда. Спорт пан каьрлемеге суье-мен.

Дагестан акында алган видео сондай коьплеген карав-шылар йыйнар деп ойламаган эдим, озьим де сейирге кал-дым. Ойлаган эдим, бир неше аьдем карар деп, аьлиги заман-да 100000 артык аьдем кара-ган.

— Сен элгезер экенинъди биз анъладак. Кайсы ерлерде бол-дынъ? Дагестаннынъ кайсы районларына бардынъ?

— Мен бала заманнан алып дуьняды кезип юремен. Евро-падынъ баьри эллеринде бол-дым. Мине уьш йылдан бери атам ман бирге Москвадан Бар-селонага кыдырып барамыз. Дагестанда биринши кере, сенемен, ызгы кере тувыл. Кайсы районларга барганым эсимде йок, Шамильский рай-онда болганымды билемен. Мен ялгыз озьим юрдим, кай-сы ерлерге бараягымды бел-гиледим — каньон, сув саклав ерлер, Гоор авылы. Мен Сулак каньоны — Зубутли авылы — Дубки — Чиркей сув саклав ери — Гоор авылы — Хунзах — Матлас — Гуниб — Ирганай сув саклав ери маршрут бойынша юрдим.

— Дагестанда кавыфлы

деген ой келмеди ме басынъа? Не зат сага ярады? Не зат сейирсиндирди?

— Ушынын айтканда, сон-дай ой келди эсеме. Меним досым бар Шамиль атлы. Мен оны ман бир неше йыл арт-та таныстым, онынъ Дагестан акында хабарларын тынълап, анъладым, Дагестан кавыфлы республика тувыл, ата-анам да макул тувыл эди мунда кел-гениме, болса да мен келемен деген ойды яшавга шыгар-дым. Мага бек ярады Даге-станда, боьтен де Лев Толстой эм Хаджи-Муратка эстелик-тинъ янындагы майдан ярады, дагестан заправкалары сейир-синдирди — Люкойл, луккойл, випойл эм сондай баска атлары ман. Аьдемлер бек конаксуьер, танъ, ыспайы. Аслар да айлак таьтли, даьмли.

— Дагестандагы аьллер ийги якка кеткени коьрине ме? Сен аьли де мунда келермен деп ойлайсынъ ма?

— Дагестан кавыфлы деген туьзилген ойды мен бузбага шалыстым. Бу ярасык ерлер-ге тезден туристлер келип баслар, тек Россиядан тувыл, баска ерлерден де келер. Кел-меге ниет этемен. Бек ярасык республика йигерли, аьдемши-лик касиетли халкы ман, олар озьлерине тувыл, баска яктан келгенлерге де коьмек этпеге аьзир.

— Савлай Дагестан халкын-нан, бизим редакция атыннан фильм уьшин разылык билди-ремиз. Бизим республикамызды сайлаганынъа савбол айтамыз. Сага яратувшылык йолынъда коьп ийгиликлер, бийикликлер сагынамыз.

Pavilion

ЯНЪЫ ОКУВ ЙЫЛЫ АЛДЫНДА

Билим куъни кавыфсыз оътсин

1-нши сентябрь – район яшавшыларына шатлыклы байрам куъни. Кобплеген окувшылар, ата-аналар, окутувшылар орамларга шыгаяклар. Гражданлардынъ кавыфсызлыгын аъжетсизлев – правосаклав органларынынъ биринши борышы. Сол куън оътеек шатлыклы шараларда полиция куллыкшылары катнасяклар. Район яшавшылары да бир неше кавыфсызлык йорыкларын тутпага керекли. Энъ де маънели – окувшылар орамларда йолды кайтип оътпеге керегин билмеге керек. Ата-аналар балаларына мектебке кавыфсыз йолды коърсе-туув керек. Солай ок олар балаларга таныс тувыл аъдемлер мен йолда сойлеменьиз, оъзининъ уйининъ адресин, телефон номерин айтпага керек тувыл, таныс тувыл аъдемлердинъ коълигине олтырмага ярамайды деп уйретуув керек.

Шара озып турганда, уйкенлер шексинетаган аъдемлерге эс бермеге, каравсыз дорбалар, пакетлер,

кутыклар коърсе, полиция куллыкшыларына билдируув керек. Сондай аьлде 02 телефон бойынша тел согув керек, шексинуув тувдыратаган затка тиймеге, ашпага ярамайды, баскаларга да тийдирменьиз, тапкан заманын эсленьиз, аъдемлер кавыфсыз ерге кеткенин тергенъиз, сизинъ сондай затты коърсенинъиз маънели экенин аньланъыз.

Район яшавшылары! Сиз туратаган ерди тергейтаган полиция куллыкшыларына аньламлык пан каранъыз, олар гражданлар ман хабарласув юритедилер, ямагат ерлерди карайдылар. Сол затлар сизинъ эм балаларынъыздынъ тынышлыгы ушын этилинеди.

Законга коъре, мектеблер, балалар бавлар, стадионлар еринде таъмеки тартпага ярамайды.

А. РАХМЕДОВ,

Россия МВД Ногай району бойынша иш ислер боълигининъ ПДН куъбининъ инспекторы, полиция капитаны.

ОЪКСИЗ БАЛАЛАР

Тынышлык болсын деп тилеймиз

Согыс отында янган саъбийлердинъ бактысы кыйынлы эм кайгылы. Эмишлик болсын деп тилеп, аъвлетлерине, олардынъ балаларына тынышлык йорап, коъпти коърген атайлар эм анайлар юзин сыйпайдылар. Болса да яшав кайбиримизге бу дуньяда кайгы эм суыйиниш косакласып юретаганын аян коърсетип келеятыр. Оъкиншке, арамъзда тек балаларын согыстан коршалайтаган тувыл, оларды согыс отка оъзлери аькетип таслайтаган наъсипсиз ата-аналар да бар.

Элимиз бойынша коъплеген аьеллер Сирия Республикасына ИГИЛ сырасында согыспага кеткен деген хабар баъримизди де тынышсызландырды, кыйналдырды, олар оъзлери мен саъбийлерин де аькеттилер. Соъйтип, оъзлерининъ тувыл, балаларынынъ бактыларын да буздылар. Аьлиги заманда сол саъбийлер оъксиз болып калып, коъбиси Ирак элинде Багдад каласында оъксизлер уйлеринде турадылар. Сол балалардынъ коъбиси Дагестан эм Шешен Республикаларынан деп Россия Федерациясында бала ыхтыярлары бойынша уполномоченный Анна Кузнецова билдиреди.

Сары тамбыз айынынъ басында Шешен Республикасынынъ Аькимбасы Р.Кадыров Инстаграм социаллык тармагына кишкей шешен миллетли бала акында видеоролик салады, кеде оъксиз калган россиялык балалар акында хабарлайды. Кадыров саъбийлерди ювыклары танымас па экен деген сеним этеди.

А.Кузнецовадынъ айтувына коъре, 350 тукумлар, атлар, адреслер йыйналган. Алып караганда, мунда савлай Россия ери – Ульяновск, Ростов, баъри регионлар да

бар. Коъбиси балалар Дагестан эм Чечнядан. Аьлиги заман Дагестаннан 200-ден артык бала бар деп айтылады, бу официалъли билдируувлер, билимгенлер оннан да коъп. Сол билдируувлерди А.Кузнецова бу сорап бойынша кенъесте эситтирди, мунда Сирия эм Ирак эллериннен элшилер, Дагестан, Шешен Республикаларынан ваъкиллер болган.

Бу сорап Дагестан Республикасынынъ Аькимбасы Рамазан Абдулатиповтынъ каравы астында.

– Сирия эм Ирак эллерине ата-аналар аькеткен балалар оъксиз уйлерде турадылар деп билдиредилер. Оларды кардаштугванларына кайтарув ушын меним тапшырувым ман специальли комиссия туъзилген. Бу сорапларды пешуув устынде биз Дагестан Республикасында МИД ваъкиллиги эм ФСБ служба-сы ман биргелесте ислеймиз. Дагестанда бу куллыклар коъптен бери юритиледи. Янъыларда бала ыхтыярлары, аналык, аьел коршалав бойынша Дагестан Аькимбасынынъ атыннан уполномоченный Марина Ежова Турцияга барып, уыш балады кайтарган, – деп айтады Р.Абдулатипов.

Балаларды кайтарув ушын коъп куллык салув керек. Кайтарув эки кезек болып оътеек – баслап саъбийлерди Мосул каласыннан Иорданияга аькетеек, оннан ясы етпегенлер Россияга кардашт-тугванларына йибери-леек. Балалардынъ ким экенин аянлав ушын олар ДНК тест оътпеге керек, бу сораплар ман белгили иордан политик Самих Бено каърлейди.

– Коъплеген балалар согыс заманда оъксиз болган. Аьлиги заманда Иракта аьллер айлак кыйын. Мен кайзаман экенин айтып болмайман, ама биз баъри амаллар да табармыз саъбийлерди кайтарув ушын деп сендиремен, – дейди ол. Балалар ман бирге уйлерине аналар да кайтаяк, аьлиги заманда Россияга кайтпага 5 аьел аваслыгын билдирген.

Аьр бир аьелдинъ, аьр бир баладынъ оъз бактысы бар. Янъыларда сол элде калган оъксиз балалардынъ арасында ногай бала да бар деген хабар эситтик. Астрахань областининъ яшавшысы Мархаба Б. суъвретлер арасында оъзининъ йенин таныган, ол балады барып аькелмеге ниетленеди, сол бала оны ман бирге болар деп сенеди. Хатын солай ок 4 ясындагы йенин де

излейди. Онынъ айтувына коъре, олардынъ ата-анасы 2015-нши йыл Турцияга кеткенлер, сонъ Сирияга эм Иракка. Олардынъ акында аьлиги заманда белгисиз.

Хатыннынъ айтувына коъре, кызы ман куъеви кишкей кызын алып, Турцияга кетедилер, оннан Сирияга кеткен деген хабар келеди, Мосул каласында олардынъ увылы Абдул-Малик тувады. Кыста кызы анасына эри йок экенин билдиреди, кишкей баладынъ суъвретин йибере-ди. Энеси кедеди тек суъвретте коърген, болса да коъргенде ок таныды. Соъйтип, буъгуьнлерде ол бир ой ман яшайды – кырда калган балаларын бавырына алып, оъзи сакламага.

Балалар – бизим келектегимиз, бизим яшавды суыйинишке орайтаган шешекейлер. Олардынъ тынышлыгы, занъыраган куълкиси бизге энъ де аьзиз эм ювык. Мен ойлайман, бу соъзлериме баъриси де макул болар. Согыстынъ отында куыйген саъбийлеримиздинъ аьр бириси уйге кайтып келип, ювыкларын тапса экен деп баъримиз де тилеймиз.

Г. БЕКМУРАТОВА.

Суъвретте: оъксиз уйде калган балалар.

МАЪСЕЛЕ

Китап сизге дос тувыл ма?

Аьлиги заманда коъплеген балалар колларына китап алмай оьседилер. Олар окув китаплерин окысак, сол да таман деп ойлайтаган болса ярайды. Оьскенде де, сол китаплердинъ кыскартылып берилген иштелигин окып коядылар, ол да кереккендей болса. Сол зат бизди тынышсызландырады, ама не амал этейик.

Кайтип сондай аьллерди туърлендирмеге болады экен? Балаларды зордан окутув керек пе? Яде ийги этип тилев керек пе? Соравлар коъп, явап коъбисинше йок. Телевизор, компьютер, планшет оларга китапти авыстырып болар ма экен?

Окымаган аъдемлердинъ не кемшилиги бар? Бириншилей, олардынъ билим алув, акыл оърлендируув амалларынынъ дережеси тоъмен болады. Экиншилей, янъы оьсип келейткан инсан ямагатка толысынша кирип, оьзин коърсетип болмайды. Ушиншилей, окымаган балалар оъзлери ата-ана болганда, оъзининъ балаларын китап окып уйретип болмайдылар, сол зат туърли несилдинъ бир-бириси мен байланысынынъ йойы-тылувына аькеледи. Соъйтип, балалар китап окувы, билимге ымтылувы бизим миллетимиздинъ анъ яктан ден савлыгына, оьсип келейткан оьспирдинъ оърлену-вине оъз демевлигин этеди. Окувсыз аьдем де йок, аьдемнинъ менлиги де йок.

Китап кайзаманда да маданият баалыкларды, эдап принциплерди туъзбеге, оьмирлер бойынша йыйналган билдируувди алып уйренмеге демевлик этип келеятыр, балаларды ойлап, оъзининъ эм баскалардынъ оьзининъ эм баскалардынъ баа берип уйретеди. Китап биз ялкып олтырган заманда, бизди баска оьмирлерге, эллерге аькетеди.

Аьши не ушын бизим балалар окымага суыймейдилер? Сога биз оьзимиз де куънали. Бала коърим этип

бизди алады, сога коъре ата-аналар китап окып коърсетпеге керек ога, биз саъбийлерге китапсиз яшав мунълы, туъссиз деген ойды юре-клерге эндирмеге керекпиз. Сол заманда оьзинде тувган соравларга явап бала уллы язувшылардынъ шыгармаларыннан излер. Уйде китапхана болмага керек. Кишкей болса да, сол дуныяга биз балады киргистпеге керекпиз.

Меним эсимде алдынгы заманда аьелде окув куънлер болатан эди. Окылган китап бирге ойласыла-таган болган, аьлиги заманда баъриси де компьютер алдында. Ата-аналар балалардан басын алаяк болып, оларга телевизор саладылар яде компьютерге олтыр-тадылар. Неге биз олар ман бирге китап окып болмаймыз? Кишкей балады тис ювып, касык ыслап, кийинип уйретемиз, неге биз оларды китапке уйретпеймиз. Сол затка бизде заман да, шыдамлык та, куъш те йок, оькинишке.

Балалар ман бирге окыган ата-аналарга сукланаман. Кашан да, оларга кыйын болатандыр, бу янъы технологиялар оьмирде китапти баладынъ колына ыслаппага, болса да бу йол йогары эдаплыкка, терен билимге, аьдемнинъ бу яшавга не ушын келгенин аньламлыкка аькеледи.

Китаптинъ бу дуньяда бир куъндеси де йок. Оны телевизор да, компьютер ойынлар да тайдырып болмайды. Китаплерде аьдемшиликтинъ савлай билими йыйналган. Олар ийгиликке, аьдилликке уйретедилер, яшавга суыйим энди-редилер, тоъгерек яктынъ ярасыклыгын ашадылар. Китап-плер – шынты дослар, олар бир де сатпайдылар.

Мен ойлайман, бу макалам кайбир ата-анады, кайбир саъбийди ойландырмай болмас. Эм яс несилимиз окыйтаган несил деп белгили болар.

Г. БЕКОВА.

ИС СЫРАГЫЛАРЫ

Ярдамсыз калган балаларга ярдам этип

Оьткен 2016-ншы йылдын ызына «Ногайский район» МО администрациясынын ысы етпеген балалардын кайгысын шегуьв эм бас-коьз болув ярдамын беркитуьвши боьлигинин эсабында 90 бала бар деп саналган. Солардын арасында 46 балага ай сайынлык акша тоьлеви берилген. Быйылдын 1-нши августына сондай балалар саны 112-ге дейим арткан. Солардын ишинде ай сайынлык акша тоьлевлерин алатаган балалар саны, олар етим балалар эм ата-аналар ягыннан карав-

заманга 17-ге дейим оьскен. Солардын 15-и кардаштуганларынын аьеллеринде, экеви – приютта – Буйнакск калада «Языксынун» деген психоневрологиялык интернатта турадылар. Бу аьдемлер бойынша эсап беруьвлерди биз ай сайын, квартал сайын, йыл сайын Дагестан Республикасынын ис эм социаллык оьрленуьв министерствосына йиберемиз.

2017-нши йылда 2 ысы етпегенлер бизим район эсабыннан тайдырылып, янгы яшав ери, Акуша район

нын сондай органы Ногай эм Кизляр район судларын-да каралган 17 граждандар ислерин каравларда ортакшылык эткенлер.

Етим балаларды эм ата-ана яктан каравсыз калган балаларды быйылдын 1-нши августына дейим турак уй мен канагатлав эсабында 46 бала бар болган. Солардын 3-не турак уй республикалык бюджетинен, тагы да 3-не федераллык бюджетиннен 3 709 728 маьнеттин ортак карыжына уйлер алынак. Теньлестирув ушин 2016-ншы

авылларга бармага керекти.

Уйкенлер бас-коьз болатан эм кайгысын шегетан балалар, боьтен де ата-аналары йок етимлер, тек оькиметтен тувыл, ама олардын тоьгерегиндеги аьдемлерден де коьмек алмага керек. Оькинишке, ызгы заманларда республикалык органлары сондай балаларга санатор-курорт эмлевине квоталар шыгарувды, оларды балалар эм янгийыллык байрамларына шакырувда койдылар. Алдынгы йылларда мен оларды йыл сайын да Махачкалага янгийыл-

сыз калган балалар, 46-дан 51-ге дейим оьскен. Бу балалар арасында 11 ысы етпеген оьспирлер толы етим балалар боладылар. Эки етим балалар оларды саклавга алган аьеллерге аькетилген. Баьриси 2017-нши йылга 18 ысына етпегенлерге бас-коьз болув беркитилген, солардын 10-на ай сайынлык акша тоьлевлер токтастырылган.

Ясыетпегенлердисаклавга алган ата-аналарга ай сайын 5 338 маьнет акша тоьленеди. Каравсыз, ярдамсыз калган балалардын санынын оьсуьвине ал деп ата-аналардын каты авыруьвнан саялы, олардын тергевин йоклыгы акында суд пан юрист карарынын шыгуьви себеп болады.

Бас-коьз болув ярдамы токтастырылган аьдемлердин айырым бир куьби – ол суд карары ман оьзинин аьлин оьзи тергеп болмайтаган граждандар деп белгиленгенлер. Сондайлардын саны 14-тен аьлиги

администрациясына йиберилген. Ата-ана яктан каравсыз калган балаларга эм етимлерге бас-коьз болув эм кайгысын шегуьвди токтастырганда, сол аьдемлерге 16 350 маьнет 35 каьпик оьлшеминде бир кере берилетан акша пособиеси тоьленеди. Баьриси 64 564 маьнет акша тоьленген.

Бу балалар туьркимин саклав ушин район администрациясы ай сайын 4 697 маьнет акша пособиесин тоьлейди. Сондай тоьлевлер толы кебинде эм заманы ман тоьленген. Бас-коьз болувшылар эм балалар яктан шагынувлар туьспеген. Ногай району ушин республика бюджетиннен ай сайынлык тоьлевлерге деп 2 961 018 маьнет акша каралган. Аьлиги заманда бу акша оьлшеминин 1 438 472 маьнети тоьленген.

Бас-коьз болув эм кайгысын шегуьв органлары суд йыйынларында да катнасады. Айтпага, 2017-нши йылда район администрациясы-

йылда тек 4 аьдемге уйлер алынган.

Быйыл апрель айында балаларга бас-коьз болувшылар эм кайгысын шегуьвшилер мен семинар-кеньес оьткерилген, сонда йогарыда белгиленген баьри аьдемлер де ортакшылык эткенлер.

«Ногайский район» МР администрациясында йыл узагында бу маьселе бойынша 133 аьдем каьыл этилинген, олар ман хабарласувлар оьткерилген, маслагатлар берилген, аьнлатувлар этилинген, документлер туьзетилген.

Районнын ысы етпегенлерге бас-коьз болув эм кайгысын шегуьв органынын бас маьселеси – коьлик етиспелиги. Ис аьрекетимиз бен байланыста бизге ййыкепте калаларга эм авылларга бармага туьседи. Мысалы ушин, быйыл турак-уй аьллери акында 17 аьтлар туьзуьв эм баска маьселелерди шешуьв ушин Калинин, Шумлелик, Куьнбаттар, Нариман, Карагас эм баска

лык елка байрамына, Кавказ минераллы сувлар санаторийлерине элтейтаган эдим. Сол себептен бу ерде бизим баьримиздин де сондай балаларга саваплык ярдамыз уйкен маьнели орынды тутады.

Сьзыминин ызында «Ногайский район» МР аькимбасы Мухтарбий Аджековка разылыгымды билдиремен. Ол былтыр декабрь айында 30 етим эм ата-ана яктан ярдамсыз калган балаларга Янгы йылга савгалар этти. Соны ман бирге Ногай патшалык драма театрынын етекшиси Байсолтан Джумакаевке балаларга янгийыллык коьрсетуьвлерине 30 билетлер тегин бергени ушин разыман. Биз ушин балалардын коьзлери наьсипли болганнын артык суьйиниш йок.

Л. АДЖИКОВА,

«Ногайский район» МО администрациясынын ОП бойынша ведущий специалисти.

КАВКАЗ БАБТИРЛЕРИ

Эр оьлсе, даньк калар

Эр эли ушин тувалды деп айтылады халкымызда. Элди коршалавда бизим республикамыздын йигитлери алды сырада турадылар, олардын кайбирисинин алдында биз разылык пан басымызды иемиз.

Полиция капитаны Магомед Турчиев Россия МВД СКФО бойынша Бас управлениесинин оперуполномоченный болып тек янгыларда туьскен эди, оннан алды ол Дагестан иш ислер министерствосында ислеген болган. Оьз куллыгына мукаят, исине яваплылык пан карайтаган ясты баьриси де ийги куллыкшы деп белгилейтаган эдилер. Оькинишке, онын яшавы замансыз уьзилди.

КОНКУРС

Аьризелер бермеге боласыз

Дагестан Республикасында Савлайроссиялык «Йогары социаллык аьрекетинин россиялык организациясы» деген конкурсынын ерли кезеги – «Дагестан Республикасында йогары социаллык аьрекетинин организациясы» деген республикалык конкурсы йол алды. Бу шарады озгарувдын бас борышлары деп организацияларда эм учреждениелерде социаллык сораьларынын маьнелигине ямагаттын эсин каратув, социаллык маьселелерди шешуьвинин амалларын коьрсетуьв, бу тармакта оьз сулыбы ман боьлисуьв

Сол куьн Магомед оьзинин кеспи куллыгын эм инсан борышын толтырган. Йолдаслары ман бирге ол кыанатшыды ысламага деп барган, сол ерде карак полиция куллыкшыларына карсы аткан. Бир неше саьат Магомед врачлар ман бирге оьзинин яшавы уьшин куьрескен, ама яралар айлак авыр эди. Магомед Турчиевти тувган Курки авылында коьмгенлер. Онын кишкей кызы Ася калган. Ата-сы оны кушагына алып болмаса да, оьскенде, кишкей кызалак билер, кайдай йигерли болган онын атасы. Ася атасы ман оьктемсиген куьн де келер.

Магомед Турчиев дайымларга бизим эсимизде сакланар.

деп саналады.

Конкурста катнасуьва аьризелер 2017-нши йылдын 16-ншы октябрине дейим алынады. Документлер Дагестан Республикасынын ис эм социаллык оьрленуьв министерствосына тоьмендеги адреси бойынша бериледи: **367015, Махачкала каласы, Абубакаров атындагы, 117.**

Керекли билдируьвди Дагестан Республикасынын ис эм социаллык оьрленуьв министерствосынын сайтын да www.dagmintrud.ru эм **8 (8722) 64-21-16** телефоны бойынша билмеге боласыз.

МЕРЕКЕ

Элли йыл бирге

Мине 50 йыл бойы Ногай районынынъ Карасу авылында татымлыкта, тил бирликте Арикбаевлердинъ аьели яшап келеди. Аьел басларынынъ аьр кайсысы яшавда уйкен аьдемшилик, акылбалыклык пан авыл яшавшылары арасында сый-абырай казанып келген.

1967-нши йыл Бальбек-акай Оьлмес-абай ман яс шагында бир-бирин яратып, аьел курадылар. Сол курган аьелин яслар оьз яваплыгы, ис суьерлиги, туьз ниетлиги мен аявлап, беркитип, коршалап келдилер. Аьел яшавы тек байрам куьнлерден туьзилмейди. Оьз кыйыны да, куваныш куьнлери де коьп болады. Кайсы заманда да аьел ясуьйкенлери сол куьнлерди бирге боьлиси келдилер.

Бальбек-акай кесписи бойынша инженер болады. Оьз кесписи бойынша ол Терекли-Мектебте, Нариман, Карасу авылларында сол заманларда «Путь Ленина», Ленин атындагы совхозларында ийги куллыкшылардынъ бириси болган. Бальбектинъ ян косагы Оьлмес те Нариман авыл мектебининъ буфетинде куллык эткен. 1978-нши йылда яс аьел Карасу авылына кайтады эм Оьлмес «Шатлык» балалар бавында завхоз куллыгын 20 йыллар бойы юриткен.

Кайда ислесе де, олар оьз исинде яваплык пан, куллыксуьерлиги мен, нызамлыгы ман баскаланганлар. Кырда эм уйдеги куллыкты да бирге этип келгенлер. Эм дайым исте де, яшавда да оьзлери коьрим болып, балаларында да, уныкларында да яваплылыкты,

алаллыкты тербияламага шалысканлар.

Буьгуьнлерде ис ветеранлары сыйлы тыншаювда болса да, бир куьн де куллыксыз олтырмайдылар. Олар яс несилин аякка салып, оларды аталыгына, аьелине пайдалы этпеге куьшлерин салып келедилер. Олардынъ куьезин уныкларынынъ исинде, окувларында коьрсеткен уьстинликлери толтырып келедилер.

Олардынъ 4 аьвлетлери йогаьы билим алып, яшавда оьз орынларын таптылар. Руслан Ростов каласында йогаьы билим алган, Шешен Республикасында куллык этеди. Арслан Сургут каласында нефтегазда аьрекет этеди. Сылуьв кызы Сыйлыхан балалар бавында тербиялавышы аьрекет исин юритеди. Айшат эм Мадина келинлери де оьзлери сайлаган кеспилери бойынша куллык этеди.

Баладынъ баласы балдан таьтли дейдилер, ногайда. Уныкларынынъ бириси Арсен юрист кесписин байырлаган, Буденновск каласында куллык этеди. Алан, Адильхан 3 эм 4 курста йогаьы окув ошакларында билим аладылар. Кишкей уныклары Алтынай, Айнара, Алима, Азиз, Хансултан мектебте, балалар бавында оьз етимислери мен атасы ман тетесининъ коьньилин коьтерип келедилер.

Мине тезден татым аьелининъ тоьгеринде Бальбек эм Оьлмес Арикбаевлер аьел туьзилгенли 50 йыллык мерекесин, алтын тойын белгилейдилер. Бу акылбалык, наьсипли аьел басларынынъ яшавы, коьрсеткен уьлгиси онынъ аьвлетлерине, уныкларына, авыл яшавшыларына коьрим болып келеди.

Узак аьел яшавынынъ сыхырлыгы, менимше, бир-бирине алаллык, сенимлик, суьйим болады. Эм солардынъ баьрисин де бу аьел баслары яшавында кулланып, наьсипке ашкыш этип келедилер.

Узак оьмир сизге, коьримли аьел иелери! Яхшылыгынъыз узак болсын!

Г. НУРДИНОВА.

Суьвретте: Бальбек эм Оьлмес Арикбаевлер.

ОРТАЛЫК

Талаплы балалар йыйнаган орталык

Дагестанда уьшинши кере «Сириус-Альтаир» орталык 100 окувшылар йыйнады. Аьлиги заманда аьзирлик тарих, обществознание, право, орыс тили эм экология сабаклары бойынша коьриледи. Орталык уьшинши кере Дербент каласынан йол алды. Республика бойынша 100 окувшы катнаскан, олардынъ ишинде –

тарих, обществознание, право, орыс тили эм экология сабаклары бойынша олимпиадалардынъ муниципальи, региональи кезеклерининъ еньюьвшилери.

Дагестанда оьнерли балалар коьп. Бу 100 окувшылар сырасына кирмеген балалар да бар, оларга доьртинши кере де «Сириус-Альтаир» орталыгы йыйналаяк.

Акыл акылдан юйрик

Бакыл онъмас, баз бавыр саз болар. Бес бармак тенъ бол-майды. Ялгыз койды боьри ер. Анамда болса аларман, аямда болса яларман. Кырк йыл кыргын болса да аьжелли оьлер, аьжелсиз оьлмес. Базарлы ер бай болмас, бай болмаса да аш болмас. Бала бавдан артык. Ел болмаса сувык йок, мал болмаса ювык йок. Казанга тийме – куьеси югар, яманга тийме – баьлеси югар. Кара ерге кар явса, кара

Бес бармак тенъ бол-майды. Алганга алты да аз, бергенге бес те коьп. Авылдасынъ ким болса, аданасынъ сол болар. Ят ерде солтан болганнан, оьз еринъде ултан бол. Яман аьдемнен ийги соьз шыкпас. Аягын коьр де асын иш, анасын коьр де кызын ал. Алдыдагы арба кайда коьшсе, сонъгы арба сонда коьшеди. Ат туягын тай басар.

Ел болмаса, шоьптинъ басы кыймылдамас. Алты ясарлык алыстан келсе, алпыс ясарлык алдына шыгар. Ятып калганнан –атып кал. Куьбе ярып ок тиер, юрек ярып соьз тиер. Айтылган соьз – атылган ок. Ериннен айырылган, ети йыл йылар. Айтылган соьз – элдики, айтылмаган соьз – сеники. Сабыр туьби – сары алтын.

БАЙРАМ

Онъыс йыюв ислерининъ кутылувын белгиледилер

Буйнакск районынынъ яшавшылары оьз аьдетлерин, ерге суьйимликти, ясуьйкенлерди сыйлавды бек тутадылар. Соьйтип, район еринде буьрынгы аьдетли байрамлардынъ бириси «Инныртюп» деп аталады эм ол онъыс йыюв куллыкларынынъ ызгы куьнине багысланган. Соны янъыларда Буйнакск районында йогаьы дережеде байрамшыладылар. Бу шарага сыйлы конак болып келгенлер арасында Буйнакск район аькимбасы Камиль Изиев, онынъ орынбасары Арсланали Джафаров, Буйнакск район Депутатлар йыйынынынъ председателинъ орынбасары Зайнутдин Шихов, солай ок республикадынъ баьри районларыннан келген фермерлер бар эди.

Аьдетли байрамга эм Буйнакск район яшавшыларына оьзининъ кутлавын Дагестан Республикасынынъ Аькимбасы Рамазан Абдулатипов та йиберди. «Ерде куллык этуьв аьр дайым да аьдемнен йогаьы куватты, ер эм онынъ уьстиндеги затларга ие кепте янасуьвды, йогаьы ис коьрсетимлерге етиспеге шалысуьвды тала-

плайды. Сиз кезекли кере намыслы эм оьктем кепте оьзинъиздинъ ис вахтанъызды юритесиз, шашылган онъыстынъ бактысы уьшин йогаьы усталыктынъ эм яваплылыктынъ, оьз исинъизге алаллыктынъ шынты уьлгилерин коьрсетесиз. Данъклы куллыгынъыз уьшин савболынъыз», – деп айтылады сол кутлавда.

Байрам Нижнее Казанише авылдынъ «Таш Баш» деп аталган бир кесегинде оьтти. Авыл аькимбасы кутлав соьз мен байрамды ашкан сонъ, соьзди Буйнакск районынынъ аькимбасы

Камиль Изиевке берди. Ол мунавдай шаралардынъ Дагестан халкларынынъ маданият асабалыгын саклавда туткан тийисли орынын белгиледи.

«Мен бизим байрамга республикадынъ туьрли ерлериннен келген баьри де конакларды, энъ бас деп фермерлерди хош коьрип, оларды саламлайман. Биз ислейтаган ер – ол бизге атабабаларымыздан калган бай асабалыгымыз, биз оны суьймеге, ога карамага эм келеяткан несиллер уьшин сакламага борышлымыз», – деди К.Изиев.

ЙОЛЫГЫС

Махачкалада православие килсеси курылаяк

Янъыларда Махачкаладагы Дослык уьйинде Дагестаннынъ бас каласында православие соборынынъ курылысын колтыклавга багысланган йолыгыс оьтти.

«Каладынъ эсли яшавшылары оьткен оьмирдеги 50-нши йылларда кала майданындагы Александро-Невский килсесин бузганын, ер уьстиннен Николь килсеси тайдырылганын оькиниш пен эскереди», – деп эске салды йолыгысты аша келип, Миллет политикасы министерствосындагы Орыс тил эм маданият республикалык орталыгынынъ директоры Лариса Куканова.

Онынъ соьзлери мен, аьдемлер бу йойымлардынъ авырлыгын, эм каты репрессия йыллардынъ коркынышлы дуьрыслыгын юреклерин мен сезедилер. Суслы кувалавардан ол заманларда тек православие динин юритуьвшилер туьвъл, ама мусылманлар, иудейлер де кый-

ынлык коьргенлер.

«Биз, Махачкала яшавшылары, Москва эм Савлай Русь Сыйлы Патриархы Кириллге, Махачкала эм Грозный епископы Варлаамга, Дагестан Республикасынынъ Аькимбасы Рамазан Гаджимурадович Абдуласты аша келип, Миллет политикасы министерствосындагы Орыс тил эм маданият республикалык орталыгынынъ директоры Лариса Куканова.

Йолыгыста храмды курув акында ойды эм онынъ каладынъ православие яшавшылары уьшин маьнелигин яклап орыс тилли яшавшылар-

дынъ маьселелери бойынша ДР Оькимет комиссиясынынъ секретари Наталья Евсеева, Махачкаладагы Свято-Успенск кафедраллык соборынынъ эм Каспийсктеги Кудайдынъ Анасынынъ Казань иконасынынъ храмынынъ дин ямагатларынынъ ваькиллери, ямагат аьрекетшилери эм баскалар шыгып соьйледи.

Шыгып соьйлевлердинъ бас негизи: храм бизим ортак тарихимиздинъ, маданиятымыздынъ идеясын беркитуьвши, Дагестанда яшайтаган эм оны оьзининъ уьйи деп санайтаган халклардынъ тынышлы дослыгынынъ белгиси болар. Келеекте курылаяк собор – ол Дагестан яшавшыларынынъ намыс эм дин тутув яктан эркинлик береттаган конституционлык ыхтыярларын яшавга шыгаруьвда тенълигининъ гаранты.

«МАШУК-2017»

Йогары етимислер йораймыз

Ногай району агыннан «Машук-2017» деген яслар форумунда «Этно-стильде аьлиги замандагы кийимди шыгарув бойынша студиясы» деген проекти мен Насипхан Джумаева ортакшылык этеди. Ол ийги балл алган. Сырт Кавказ ясларынын билимлендируув форуму Пятигорск каласында оззинин куллыгын баслады. Онда Сырт-Кавказ Федераллык округынын эм Россиядын баска регионларыннан мынлаган яс аьдемлер ортакшылык эттилер. Форум 8-нши кере озгарылды. Бу йыл форумда катнаспага суйгенлерден туьскен аьризелердин саны 5 мынга етти. Уйгынлав комитети ийгилердин ишиннен ийгилер сайланганы акында билдиреди. Форумга аьзирленуув бойынша Сырт Кавказ Федераллык округы-

нын регионларында «Машук-2017» форуму ытеектен алдын 1,4 мын аьдемлер проектлик менеджментине, грант аьризесин дурыс толтырувга уьиретилди.

Форумга аьзир болган 500 проектлери сайландылар. Яслар янгы билимлер алсын деген мырат пан 30 тренерлери, 22 аль-

тернативлик майданлар, мастер-класслар, конаклар ман йолыгыслар уйгынланган эдилер. Форум катнасувысы, ердесимиз Насипхан Джумаевага йогары етимислер йораймыз.

Сувьретте: «Машук -2017» деген яслар форумынын катнасувысы Н.Джумаева ортада.

Даньклы баьтирди эслеп

Озган юма Ногай районунын Карагас авылында аьдетинше озгарылатан Ислам Койлубаевтин эстелигине багысланып, футбол турнири озды. Ярыста 12 команда ортакшылык эттилер.

Ислам Койлубаев 2010-ншы йыл 24-нши сентябрьде Махачкалада озгарылган террористлерге карсы операцияда янын берген. Ол Россия Президенти мен Баьтирлик ордени мен (обьгеннен сонь) савгаланган.

Турнирде район учреждениелер, организациялар ваькиллери, Исламнын кардаш-тувганлары эм Дагестан Республикасы бойынша Россия Федераллык кавыфсызлык служба-

сынын куллыкшылары катнастылар. Шара Ислам акында ийги соьзлер мен басланды, йыйналганлар баьтирдин портретине гуьл байламлар салдылар.

Шарады аша берип, Россия МВД Ногай району бойынша иш ислер боьлигинин етекши-си Абдурахман Койлубаев бу шара районда спорт тармагын оьрлендирувине бек маьнели экенин белгиледи.

– Биз баьримиз де Ислам Койлубаевтин баьтирлигин эсимизде саклаймыз, онын алдында басымызды иемиз. Бала шагыннан алып аьдем озин аьелинин, милетинин, Аталыгынын бир кесеги

этип сезеди. Эгер биз даньклы ердеслеримизди эслеп билсек, яс несилге патриотизм сезимин эндирик, аьр бир аьдемде халкы уьшин оьктемлик тувдырармыз, – деп соьйледи ол.

Турнир сырагыларына коьре, биринши орынга тийисли Карагас авыл командасы болды, экинши орынды Тарумов районунын Ново-Дмитриевка авыл командасы, уьшинши орынды Нефтекум районунын Коясыл авыл командасы алдылар. Солай ок ийги деген ойнавылар белгилендилер. Эн де ийги гол киргисткен футболшы акша баргыга тийисли болды.

Сувьретте: турнир аьсеринде.

Ногай район КЦСОН коллективи Саниет Эльгайтаровна Муталимовага суьйикли атасынын дуныядан таювы ман авыр кайгысын боьлисе-ди, ога эм баьри кардаш-тувганларына бассавлык йорайды.

Ногай район КЦСОН коллективи Расул Алибекович Картакаевке аьзиз атасынын топырак болувы ман байланыста кайгырувин билдиреди, онын аьелине эм кардаш-ювыкларына бассавлык йорайды.

«ШОЫЛ ТАВЫСЫ»
(ГОЛОС СТЕПИ)

⊕6

ТОКТАСТЫРУВШЫ:
Дагестан Республикасынын Баспа эм информация министрствосы.
Бас редактор
КОЖАЕВА Э.Ю.

Дагестан Республикасы бойынша Байланыс информациялык технологиялар эм коьлем коммуникациялар тармагында тергев салув бойынша Федераллык служба управленесинде регистрацияланган.

Регистрациялык номери ПИ №ТУ 05-00359 (12 декабрь 2016 й.)

Колязбаларга рецензия берилмейди. Олар кери ызына кайтарылмайдылар. Авторлар ой токтастары редакциядыкы ман келиспесе боладылар. Авторлар аьылмалары уьшин явапылар. ДР-нын Баспа эм коьлемлик коммуникациялар бойынша комитети.

Баспалавга кол басылув заманы – 17 саватте. Баспалавга кол басылган – 16 саватте.

Терекли -Мектеб авыл яшавшысы

Алим Керимханович Аджибатыров,
Ставрополь кала яшавшысы Аиша Селимовна Аджигеримова,
Батыр-Мурза авыл яшавшысы Медина Эмильевна Шандакова
1-нши сентябрьде школага барувлары ман

Осьип уьйкен болдынъыз,
Билимге ымтыларсыз.
Ногайынъыздын атын,
Оьрге айттырарсынъыз.
Яшавынъызда куванъш пан,
Ак юректен кутлаймыз.
Школада аьр биринъиз,
"Бесевлерге" оқырсыз,
Бизим уьмитлеримизди,
Етимисли акларсыз.

Кутлавшылар: Гульшаар Шандаковадынъ, Керимхан Аджибатыровтынъ,
Наида Шандаковадынъ аьеллери.

Ставрополь каласынынъ яшавшысы
Аиша Селимовна Аджигеримовага

28-нши августта 7 яска толаягы ман

Аспанынъда юлдызынъ
Узак янсын, соьнмесин.
Куьннинъ коьзи йогарыдан
Йолынъа сенинъ нур сепсин.
Сен болсанъ да алыста,
Янымыздай коьремиз.
Дайым эсте турасынъ,
Кайдай куьшли суьемиз.

Кутлавшылар: тетеси Гульшаар, акасы Исмаил,
атасы Селим, анасы Румия, синълиси Сафия.

Терекли-Мектеб авылынынъ кишкей яшавшысы
Юлдуз Руслановна Башиевага

школага 1-нши класска барувы ман

Куьз шагынынъ басында
Шыгарсынъ сен ясанып.
Портфель артып ийинге,
Баьримизди куванъшп.
Сени буьгуьн кутлайык,
Аьрув соьзлер айтайык.
Терен билим, аьырай
Казанганды йорайык.

Кутлавшылар: атайы Акберди, тетеси Азинет,
нагашатасы Салибий, энеси Феруза, акалары, абалары, бебелери.

Терекли-Мектеб авыл яшавшысы
Айсылув Сайдуллаевна Таушовады 7-ясына
эм Хадижа Аскеровна Таушовады 5 ясына толувлары ман

Эртенъликте сиз уьшин,
Куьн яркырап яйнасын.
Йыл сайын да тувган куьнинъиз
Уьйкен тойга айлансын.
Коьзимиздинъ нурлары,
Наьсип сизге яшавда.
Янымыздынъ янлары
Аман болынъыз дайым да.

Кутлавшылар: Таушовлардынъ аьели.

Адрес редакции и издателя:
368850, Республика Дагестан, Ногайский район,
с.Терекли-Мектеб, ул.К.Маркса, 49
Газета «Голос степи».
Электронный адрес: sholtavisi@mail.ru

Официальный сайт газеты (www.golos-stepi.ru)

Телефоны:
Общий отдел – 21-4-71
Индекс – 51365

Газета выходит 52 раза в году.
Тираж – 3000 экз.
Цена – 5 рублей.
Реклама и объявления публикуются по договорным ценам.

Газета отпечатана в типографии
ГАУ РД «ИД «Дагестан»
по адресу:
367018, ДР, г.Махачкала,
Проспект Петра 1, 61.